DOI: https://doi.org/10.32839/2304-5809/2021-12-100-12
УДК 81'25

Ільченко Т.О.
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ ТА СПОСОБИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ

Анотація. Ця стаття присвячена дослідженню іншомовних запозичень у сучасній англійській мові та способам їх передачі у період сьогодення. В цій роботі проведено загальний огляд іншомовних запозичень, визначені фактори, які впливають на їх утворення, наведені дані с дослідження сфери використання іншомовних запозичень, з метою ознайомлення з ними. Отже протягом останніх десятиріч, підходи до аналізу перекладу змінюються раз-у-раз та виринає безліч сучасних понять у сфері перекладу, що потребує від знавців мови, перекладачів, лінгвістів та науковців усвідомленості з новими спрямуваннями у галуззі перекладу. У період сьогодення ця проблема стає надзвичайно актуальною посеред лінгвістів та перекладачів, через те, що вимогам модернізованого світу повинні підходити фахівці та спеціалісти, які є обізнаними саме у трьох мовах, а точніше: у мові вхідній (мова оригіналу), в нашій роботі це іноземна мова, в особливості китайська; цільовій мові, у нас це – англійська мова, і українській мові, яка потребує адаптації і порівняння мовних одиниць вищезгаданих мов. У процесі дослідження перекладу, слід звернути увагу на особливості китайськомовної термінології, тому що цей різновид перекладу – специфічний, що потребує повної відповідальності. Переклад іншомовних запозичень певної сфери має здійснювати лише досвідчений у цій сфері спеціаліст, який володіє її особливостями та досконало орієнтується у сучасних віяннях перекладацького поприща.

Ключові слова: іншомовні запозичення, переклад, англійська мова, китайська мова, українська мова, модернізація, сучасні поняття.

Ilchenko Tamara
National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"

PECULIARITIES OF THE FOREIGN WORDS USAGE IN MODERN ENGLISH LANGUAGE AND THE WAYS OF THEIR TRANSLATION

Summary. The peculiarities of the use of foreign borrowings, especially Chinese borrowings, in English and their implications for the vocabulary and lexicon of English language have been changing over the years. Throughout various historical epochs, a large number of all kinds of the world's languages had received significant transformations in almost all parts of the target language: pronouns, prepositions, borrowings from other languages, eradicating the lexical features inherent to such languages. Nevertheless, the phenomenon of borrowing is a complicated and extremely significant issue for the lexical composition of English language, this subject will be constantly in demand for linguistic and language studies. This article is devoted to the study of foreign borrowings in modern English and the ways of interpretation into English language in the period of modernity. This paper provides a general review of foreign-language loanwords, identifies the factors influencing their formation, and provides data on the study of the field of foreign-language loanwords in order to familiarize ourselves with them. Therefore, over the last few decades, approaches to the analysis of translation have been changing now and then, and there are many modern concepts in translation, which requires language experts, translators, linguists and scientists to be comprehensible with new directions in the field of translation. Nowadays this problem is becoming extremely urgent among linguists and translators because the requirements of the modernized world should be met by professionals and specialists who have specializations in three languages, namely: in the input language (the original language), in our work this is a foreign language, especially Chinese; the target language, we have – English, and the Ukrainian language, which needs to adapt and compare the language units of the foregoing languages. In the research process of translation, we have to pay attention to the peculiarities of Chinese terminology, that is why this type of translation is a specific type of translating services that requires full responsibility from a translator. The translation process of foreign loanwords in a certain field should only be done by a specialist who is familiar with the sphere and has a good knowledge of its peculiarities and current trends in the translation field.

Keywords: foreign language borrowings, translation, English language, Chinese language, Ukrainian language, modernization, current concepts.

Постановка проблеми. Особливості вживання іншомовних запозичень, особливо запозичень китайської мови, в англійській мові та їх вплив на словниковий запас англійської мови протягом багатьох років змінюється. У різноманітні історичні епохи велика кількість різних мов світу отримали значущі трансформації у мало не всіх частинах мови: займенники, прийменники, запозичені з інших мов, що викорінювали притаманні цим мовам лексичні риси. Затим, що явище запозичення являє собою непросте та особливо значуще питання для лексичного складу англійської мови, ця тема повсякчас буде мати попит для мовознавчих та лінгвістичних досліджень.

Сьогодні іноземні мови постійно розвиваються завдяки прогресу сучасного світу. Іншомовні запозичення не тільки значно поширені в науці і техніці, але й розповсюджуються посеред розмовного стилю різних соціальних верст населення. Поява нової лексики для характеристики різноманітних понять, представляє значний клас

© Ільченко Т.О., 2021

новоутворень, які завдають складнощі під час комунікації спеціалістів різних галузей.

Дослідження особливостей іншомовних запозичень є **актуальними** на даний час, тому що обумовлено зацікавленістю до вивчення сучасних тенденцій запозичення, внаслідок невпинно зростаючої кількості подібних лексичних одиниць в текстах та повсякденному мовленні і можливими труднощами розуміння значення цих слів користувачами, перекладачами, читачами, комунікаторами, тощо. Отже, вивчення вищезазначеної проблеми має і буде мати актуальний характер у зв`язку з загальною історією минулих часів та перспективами розвитку мов в майбутньому.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням цієї досить актуальної галузі займається багато вітчизняних та іноземних дослідників, серед яких слід згадати Ларису Павлівну Кислюк, Филипа Дьоркіна, Yuan Jia Hua, Наталлю Геннадіївну Богаченко, Шуна Доі та інших.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Здійснивши аналіз попередніх досліджень, нами встановлено, що питання іншомовних запозичень та їх впливу на перекладацьку сферу діяльності все ще залишаються неосягненим у повній мірі та є актуальними. Переклад іншомовних запозичень англійською та українською мовами оповиває широкий діапазон проблем. Саме відсутність поглибленого вивчення перекладацького підходу при вживанні іншомовних запозичень зумовила необхідність всебічного та комплексного вивчення цієї теми.

Формулювання цілей статті. Ця робота спрямована на універсальний огляд нових питань та напрямів інтерпретації іншомовних запозичень у мовознавчих та лінгвістичних дослідженнях, з метою синопсису, адже протягом десятиріч підходи до перекладацького аналізу міняються, у зв'язку з цим, виникає потреба від мовознавців, перекладачів та лінгвістів мати певну компетенцію та об'єм знань, які відповідають сучасними тенденціями в перекладознавстві. Як ми з Вами, можемо спостерігати, поширення китайської та японської лексики відбувається дуже швидко і стає популярним у багатьох сферах життя. Наприклад, *ikebana* (ікебана) – the art of Japanese flower arrangement in which flowers are formally displayed according to strict rules, sometimes with other natural objects; *tsunami* (цунамі) – гігантська хвиля від землетрусу; *silk* (шовк) from Chinese (sīchóu丝绸), *typhoon* (тайфун) from Chinese (táifēng台风) та інші.

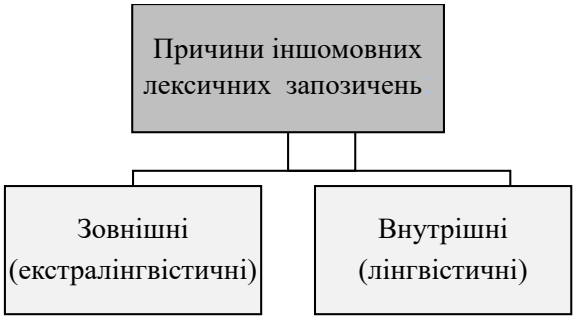

Рис. 1. Основні причини іншомовних запозичень

Джерело: розробка автора на основі [2]

Виклад основного матеріалу. Переклад, безперечно, відіграє вагову роль у процесі обміну інформації між людьми з різних країн. Іншомовні слова з часом у зв`язку з набуттям ними популярності та загальновживаності, засвоюються усіма носіями мови. Це поетапно трансформує їх у запозичені слова іншомовного походження. Отже, запозичення – це довготривалий процес, у результаті якого у мові утворюється та укорінюється певна іншомовна одиниця, що є невід'ємним компонентом функціонування і історичних модифікацій мови та одним з базових ресурсів поповнення словникового запасу; також відома як елемент лексичної пишності, який слугує джерелом нових частин мови.

Запозичення з'явилися в англійській мові у результаті різноманітних соціальних причин, а саме: торговельних відносин, військових чвар, навколосвітніх подорожей, технічної революції і культурних відносин. Словники, особливо такі популярні, як Оксфордський, відстежують запозичену лексику, яка час від часу приходить до англійської мови. Можна наголосити, що англійська мова переймає іншомовні слова дуже часто, адже стала світовою, найбільш вживаною мовою. Оксфордський словник щорічно випускає по чотири видання, включаючи оновлену лексику у розмірі приблизно 1000 нових мовних одиниць [3]. Такі запозичення не тільки збагачують лексику новими елементами та лексико-семантичними варіантами, стимулюють зростання вживаності сучасної англійської мови у всіх можливих напрямках.

Опрацьовуючи загальні питання щодо запозичення слів, лінгвісти кожен раз намагаються вирішити причини утворення іншомовних запозичень та способи їхнього зв'язку з мовою реципієнта. В цілому, причини запозичення можуть бути найрізноманітнішими, але основні з них поділяються на наступні групи (рис. 1).

До лінгвістичних причин іншомовних запозичень можна віднести: внутрішню необхідність у назві нових явищ, особливо якщо не існує прямого еквіваленту; необхідність розмежовувати споріднені, але неоднакові поняття для вираження точності; спрощення і скорочення цілих виразів одним словом; прагнення експресивності, новизни на фоні стандартів.

До екстралінгвістичних причин іншомовних запозичень відносять: розвиток економічних та культурних зв'язків між іншими країнами; вплив стилю життя та звичок іноземних людей; уживаність слів іншомовного походження для заміни еквівалента англійської мови, щоб продемонструвати їх значимість у соціальному середовищі; експресія новизни слів іншомовного походження, що підкреслює обізнаність мовця у певній сфері і рівень володіння інформацією; націленість на осучасненість мови або тексту. Також відомо, що фактором іншомовних запозичень може виступати обізнаність конкретної мови у певній галузі. Приклади такої взаємодії ми роздивимося нижче. Деякі слова розповсюджуються дуже швидко. Так, слово *sushi* вперше з'явилось в англійські мові у 1890-х, і перший час поняття потребувало пояснення [4, с. 52]. І лише

в наш час можна використовувати транскрибцію слова без пояснень.

Ще декілька сторічь тому значно зросла кількість запозичень з китайської мови у зв'язку з активізацією та розвитком політичних, економічних та культурних відносин між Великобританією, США та Китаєм. У цей період англійська мова прийняла 82 китайські слова, у тому числі багато калькувань: *foreign devil* – будь-який іноземець, у Китаї (1860 р.); *milk* – ім'я дитини, коли їй виповнюється місяць (1836) та інші [1].

Деякі, особливо ранні запозичення, такі як *tea*, *typhoon*, зафіксовані більшістю тлумачних і двомовних словників. Сфера їх вживання величезна. Також деяка кількість запозичень з китайської мови відома лише фахівцям у різних сферах (медицина, філософія тощо), оскільки майже всі запозичення є китайські реалії.

У період сьогодення, багато запозичень з китайської мови досі асимільовані фонетично лише частково через різні причини:

1. Рідкісна вживаність даних слів.

2. Китайські запозичення за рідкісним винятком не становлять комунікативної важливості на побутовому рівні.

3. Структурно англійська та китайська дуже далекі мови, зокрема, звукові системи цих мов дуже різні. Китайська фонетична система відрізняється від англійської системи цілою низкою особливостей. Основні відмінності полягають у наступному: парні приголосні протиставляються в китайській мові за наявності відсутності придихання, відмінність по дзвінкості – глухості відсутня; наявність великої кількості дифтонгів та трифтонгів – з 35 фіналів 24 є дифтонгами та трифтонгами; склад складається з двох елементів: приголосна частина – ініціаль, голосна частина – фіналь [1]. У китайській мові неможливе скупчення приголосних на початку і наприкінці складу. Приклади англійських запозичень китайського походження наведені нижче:

Char colloquial English word for “tea”, originally from Chinese 茶 (Mandarin chá); *Chow mein* from Taishanese 炒麵 (chau meing), lit. stir fried noodle, when the first Chinese immigrants, from Taishan came to the United States; *Confucianism* from Confucius, Latinized form of 孔夫子 (kǒng fūzǐ), Master Kong; *Typhoon*, ураган або тайфун називають 台风 (tái fēng); *Ketchup*: означає рибний соус 鮭 汁 (guī zhī), або з китайського слова, що означає соус з баклажанів 茄汁 (qié zhī); *Feng shui* from feng, wind and shui, water 風水; *Yin Yang* 陰陽 from Mandarin “Yin” meaning feminine, dark and “Yang” meaning masculine and bright; *Coolie*: від китайського терміну важка праця або 苦力 (kǔ lì), що дослівно перекладається як "гіркий труд"; *Ramen* from Japanese, gairaigo, from Chinese 拉麵 (Lamian) lit. pulled noodle [5].

Вельми популярними і найуживанішими в наш час становляться китайськомовні бренди (Xiaomi, Huawei, Lenovo, Li Ning, Bosideng, Me&City, Saint Angelo, Romon, Ortuzzi та інші.

За даними опитування студентів 5 курсу Інституту Конфуція Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна з найпоширеніших відповідей, які сфери китайських запозичень зараз є більш популярними, переважали версії про те, що такі сфери як спорт, медицина та історія превалюють; їх показники: 40%, 40% і 30% відповідно. За ними слідують сфери мистецтва і міфології, що складає 15% і 10% відповідно. Сфера біології складає 5%.

Найбільшу кількість запозичень медичних та спортивних термінів обґрунтували тим, що у Китаї розвинена традиційна медицина та певні види спорту, що зародилися в азіатських країнах (wushu, tai chi, Tai Chi Chuan, kung fu, ping pong).

За останні десятиріччя китайська мова вийшла на передове місце за кількістю вливань, що віддаються англійській мові. Безліч нових слів фіксується лише спеціалізованими словниками неологізмів, чи словниками, складеними вченими, котрі займаються вивченням східних запозичень.

Висновки. Ми навели лише деякі приклади запозичень, але цього достатньо, щоб побачити, наскільки багатогранна і складна східноазіатська культура і наскільки важливо враховувати особливості запозичень при перекладі. Це особливо важливо під час підготовки викладачів та перекладачів англійської мови, яким доводиться працювати у тісному контакті з китайськими, японськими та корейськими партнерами. Запозичені слова, потрапляючи в мову-реципієнт, зазнають певних змін під тиском мовної системи, що їх прийняла. Розвиток запозичених слів

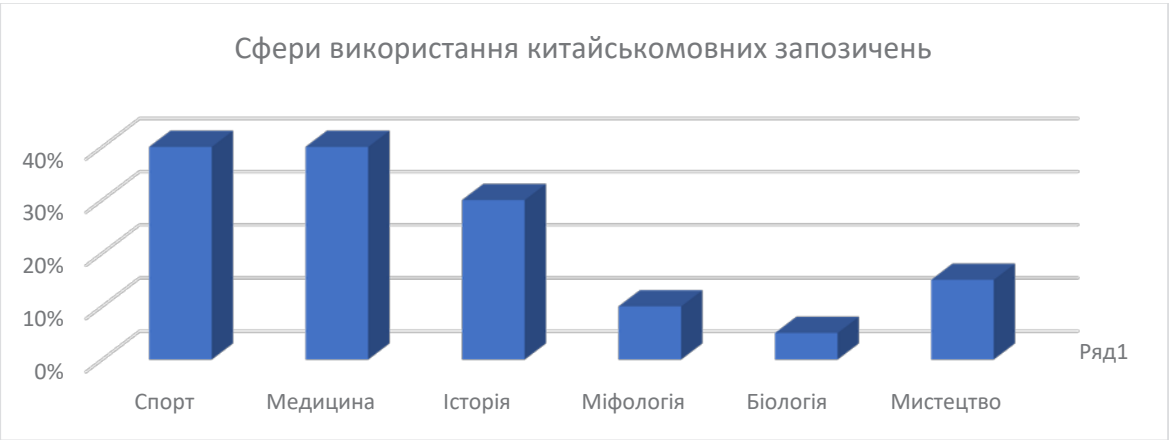

Рис. 2. Основні сфери використання китайськомовних запозичень

Джерело: розробка автора на основі проведених досліджень

пов'язаний з їхньою адаптацією, що різною мірою виявляється на різних мовних рівнях.

На рівні фонетики східні слова демонструють два ступені адаптації: повністю асимільовані та частково асимільовані. Ступінь фонетичної асиміляції який завжди залежить від часу проникнення слова у мову.

На рівні графіки всі східні слова частково асимільовані, оскільки записані латинськими літерами. Час проникнення слова в мову грає велику роль у його писемній адаптації.

Англійська мова грає роль мови міжкультурної взаємодії та збагачення. Багато в чому це пояснюється тим, що з давніх-давен англійська мова виявляє тенденцію до запозичень. За допомогою англійської мови неангломовні країни знайомляться з культурою інших народів, з багатством культури Китаю, Японії, Кореї та інших країн. Англійська мова стає провідником багатьох, зокрема азіатських, культур світу.

Отже, переклад іноземних запозичень у певній галузі повинен виконувати лише фахівець, який має досвід роботи у цій сфері, знає її особливості та знайомий із сучасними тенденціями у галузі перекладу. Базуючись на аналізі досліджень у нашій статті, можна зробити висновок, що фахівцю треба знати етимологію іншомовного запозичення, сфери його використання, а також основні причини вкорінення іншомовних слів. З прикладів, наведених вище, переважають такі засоби перекладу як: транскрибування разом з експлікаційним (описовим) перекладом, що надають іншомовним словам пояснення або визначення цього значення (typhoon – táifēng台风, що означає сильний вітер).

Перспективою подальшого дослідження є складання спеціальних словників іншомовних запозичених слів у трьох напрямах: китайсько-англійсько-української термінології за призначенням.

Список літератури:

1. Богаченко Н.Г. История восточноазиатских заимствований в английском языке. «Библиотека диссертаций». Владивосток, 2004.
2. Реформатский А.А. Введение в языковедение : учебник для вузов / Под ред. В.А. Виноградова. 5-е изд. Москва : Аспект Пресс, 2004.
3. Durkin P. Borrowed Words: A History of Loanwords in English. Oxford University Press. 2014. 512 p.
4. Doi S., Japanese Loanwords Found in the Oxford English Dictionary and Kæmpfer's the History of Japan. 2013. 197 p.
5. Yuan Jia Hua and 袁家骅. Journal of Chinese Linguistics. Vol. 9. No. 2 (June 1981). P. 244–286 (43 pages) Published By: The Chinese University of Hong Kong Press.
6. Оксфордський словник англійської мови. URL: http://www.oed.com/

References:

1. Bogachenko N.G. (2004) Istorija vostochnoaziatskih zaimstvovanij v anglijskom jazyke. Biblioteka dissertacij. Vladivostok.
2. Reformatskij A.A. (2004) Vvedenie v jazykovedenie. Uchebnik dlja vuzov / Pod red. V.A. Vinogradova. 5 izd. Moscow: Aspekt Press.
3. Durkin P. (2014) Borrowed Words: A History of Loanwords in English. Oxford University Press, 512 p.
4. Doi S. (2013) Japanese Loanwords Found in the Oxford English Dictionary and Kæmpfer's the History of Japan. 197 p.
5. Yuan Jia Hua and 袁家骅 (1981) Journal of Chinese Linguistics, vol. 9, no. 2, pp. 244–286 (43 pages). Published by: The Chinese University of Hong Kong Press.
6. Oksfordskyi slovnyk anhliiskoi movy. Available at: http://www.oed.com/